

İşletim Sistemleri

Hazırlayan: M. Ali Akcayol
Gazi Üniversitesi
Bilgisayar Mühendisliği Bölümü

Bu dersin sunumları, "Abraham Silberschatz, Greg Gagne, Peter B. Galvin, Operating System Concepts 9/e, Wiley, 2013." kitabı kullanılarak hazırlanmıştır.

Konular

- **Korumanın amacı**
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

Korumanın amacı

- İşletim sistemindeki **process'ler**, **diğer process'lerin erişimine karşı korunmalıdır.**
- **Protection (koruma)**, programların, process'lerin ve kullanıcıların kaynaklara erişimlerinin denetlenmesini ifade eder.
- Her programın **belirlenmiş kurallara göre sistem kaynaklarına erişmesi gereklidir.**
- **Protection-oriented sistemler yetkili ve yetkisiz kullanıcıları ayırt eder.**
- Kaynaklara **erişim kuralları** process'ler için ayrı ayrı olabilir ve **zamana göre değişebilir.**
- İşletim sistemlerinin yanı sıra, **kullanıcı uygulamaları da kendi koruma mekanizmalarını geliştirebilir.**

3

Konular

- Korumanın amacı
- **Korumanın temelleri**
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

4

Korumanın temelleri

- Protection için temel prensip, kullanıcılar, programlar ve sistemler görevlerini yerine getirmelerini sağlayacak kadar hakka sahip olmalıdır (**principle of least privilege**).
- Bir process'te ortaya çıkan hata, sadece kendi çalışmasını etkileyecektir.
- Her kullanıcı için ayrı hesap (**account**) oluşturulması ve ihtiyaçlarına göre erişim yetkisi verilmesi gereklidir.
- Bazı sistemler **rol tabanlı erişim denetimi** yapmaktadırlar.
- Sistemler, erişim kontrol listesi ile her bir servisi, **kullanıcı veya process'ler için enable/disable yaparlar**.

5

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- **Koruma alanı**
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

6

Koruma alanı

- Bir bilgisayar sistemi process'ler ve nesnelere topluluğudur.
- Nesnelere, donanımsal (CPU, hafıza, yazıcılar, ...) ve yazılımsal (file, programlar, ...) olabilir.
- Her nesne ile yapılabilecek işlem türü farklıdır (CPU için execute, hafıza için yazma/okuma, dosya için açma/kapama, yazma/okuma, oluşturma/silme, ...).
- **Bir process kaynaklara kendisine verilen yetkiye göre erişmelidir.**
- **Bir process bir dosya kümesine erişim için kendisine verilmiş kurallara uymak zorundadır.**

7

Koruma alanı

Domain yapısı

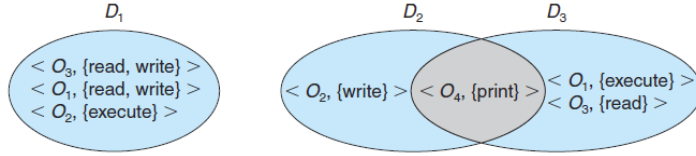
- **Protection domain**, bir process'in erişebileceği kaynakları belirler.
- Her **domain**, bir grup nesneyi ve bu nesnelere erişim türünü belirler.
- Bir nesne üzerinde yapılabilecek işlem kabiliyetine **erişim hakkı (access right)** denir.
- Bir domain sıralı bir ikili topluluğundan oluşur.
<nesne adı, erişim kümesi>
- Eğer bir **D domain'i** <file F, {read, write}> erişim hakkına sahipse, D domain'inde çalışan bir process **F dosyasına okuma ve yazma amaçlı erişebilir.**
- Farklı domain'ler ortak erişim haklarına sahip olabilirler.

8

Koruma alanı

Domain yapısı

- Şekilde 3 farklı domain görülmektedir.

- $\langle O_4, \{\text{print}\} \rangle$ erişim hakkı, D_2 ve D_3 tarafından paylaşılmaktadır.
- Bir process ile domain ilişkilendirmesi **kalıcı (static)** veya **dinamik** olabilir.
- Dinamik domain ilişkilendirmesinde process, **zamana göre domain değiştirebilir (domain switching)**.

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi**
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

Erişim matrisi

- Protection için erişim matrisi (**access matrix**) oluşturulabilir.
- Matristeki **satırlar domain'leri**, **sütunlar ise erişim haklarını** gösterir.

object domain	F_1	F_2	F_3	printer
D_1	read		read	
D_2				print
D_3		read	execute	
D_4	read write		read write	

- Şekilde, üç dosya ve bir yazıcının 4 farklı domain tarafından erişimi düzenlenmiştir.
- Erişim matrisi **statik** veya **dinamik** yapıda olabilir.

11

Erişim matrisi

- Erişim matrisinde **bir domain'den hangi domain'lere dinamik olarak geçiş yapılabileceği** de belirtilebilir.

object domain	F_1	F_2	F_3	laser printer	D_1	D_2	D_3	D_4
D_1	read		read			switch		
D_2				print			switch	switch
D_3		read	execute					
D_4	read write		read write		switch			

- Bir domain'deki process'lerim tüm yaşam döngüleri boyunca hangi domain'lere geçiş yapabileceği sınırlandırılabilir.

12

Erişim matrisi

- Erişim matrisinde, **copy**, **owner** ve **control** işlemleri ile değişiklikler tanımlanabilir.
- **copy**, bir domain'in kendisine ait erişim yetkisini başka domain'e kopyalayabileceğini gösterir.
- Bir domain'in erişim yetkisini aktarabileceği * ile gösterilir.

object \ domain	F_1	F_2	F_3
D_1	execute		write*
D_2	execute	read*	execute
D_3	execute		

object \ domain	F_1	F_2	F_3
D_1	execute		write*
D_2	execute	read*	execute
D_3	execute	read	

- Şekilde, D_2 sahip olduğu **read** yetkisini D_3 'e kopyalamıştır.

13

Erişim matrisi

- **owner**, bir domain'in erişim yetkisi ekleyip çıkarabileceğini gösterir.
- Bir domain **owner** olduğu sütunda, başka domain'e erişim yetkisi ekleyip çıkartabilir.

object \ domain	F_1	F_2	F_3
D_1	owner execute		write
D_2		read* owner	read* owner write
D_3	execute		

object \ domain	F_1	F_2	F_3
D_1	owner execute		write
D_2		owner read* write*	read* owner write
D_3		write	write

- Şekilde, D_2 owner olduğu için **write** yetkisini eklemiştir.

14

Erişim matrisi

- **control**, bir domain'in başka bir domain'in erişim yetkisini değiştirebileceğini gösterir.

object domain	F_1	F_2	F_3	laser printer	D_1	D_2	D_3	D_4
D_1	read		read			switch		
D_2				print			switch	switch control
D_3		read	execute					
D_4	write		write		switch			

- Şekilde, D_2 control yetkisine sahip olduğundan D_4 domain'inin yetkilerini değiştirebilir.

15

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

16

Erişim haklarının geri alınması

- Dinamik koruma sistemlerinde, bir nesneye **erişim haklarının** başka kullanıcılardan **alınması gerekebilir**.
- Erişim haklarının alınması farklı şekillerde olabilir:
 - **Immediate / delayed**: Haklar **hemen geri alınabilir** veya **belirli bir süre sonunda alınabilir**.
 - **Selective / general**: Bir nesneden erişim hakkı alındığında bu nesneye erişen **tüm kullanıcılardan alınabilir** veya **bir grup kullanıcıdan alınabilir**.
 - **Partial / total**: Bir nesneden **bazı erişim hakları alınabilir** veya **tüm erişim hakları alınabilir**.
 - **Temporary / permanent**: Bir nesneden **erişim hakları geçici olarak** veya **kalıcı olarak alınabilir**.

17

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- **Güvenlik problemi**
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

18

Güvenlik problemi

- **Protection**, bilgisayar sistemindeki veri ve programlara denetimli erişimi sağlar.
- **Security**, yeterli düzeyde protection'ın yanı sıra sistemin çalıştığı dış ortamı da göz önüne alır.
- **Protection sistemi**, bir programın yetkisiz kişi tarafından çalıştırılması halinde etkisiz kalır.
- **Bilgisayar kaynakları**, yetkisiz erişimlere, kötücül işlemlere, hataların oluşmasına karşı **korunmalıdır** (CPU, hafıza, diskler, ağ, ...).
- Bir sistemin kaynaklarına tüm şartlar altında **planlanan/amaçlanan erişim ve kullanım sağlanıyorsa bu sistem güvenlidir (secure)** denir.
- Bir sistemdeki **güvenlik ihlali, kasıtlı (kötücül) olarak veya kasıtsız (bilmeyerek) ortaya çıkabilir.**

19

Güvenlik problemi

- Bir sistemi, kasıtsız ortaya çıkan kötü kullanımlara karşı korumak, kasıtlı olanlara göre daha kolaydır.
- **Protection yöntemlerinin çoğu kasıtsız kullanımlara karşı geliştirilmiştir.**
- Bir sistemdeki güvenliği kırmaya yönelik girişimde bulunanlara **intruder** veya **cracker** (saldırgan) denir.
- **Threat**, güvenlik ihlali olma potansiyelini gösterir.
- **Attack**, güvenlik kırmaya yönelik girişimi ifade eder.

20

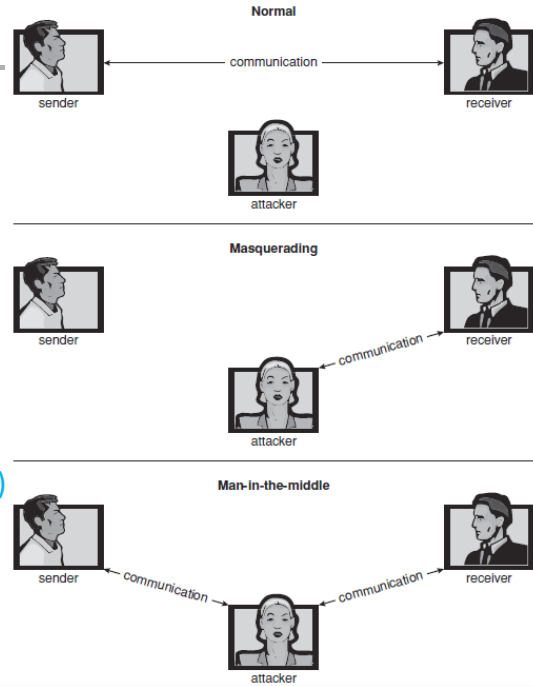
Güvenlik problemi

- Güvenlik ihlalleri farklı şekillerde olabilir:
 - **Gizlilik ihlali:** Bir **verinin yetkisiz kişi tarafından okunmasıdır** (kimlik bilgileri, kredi kartı bilgileri, ...).
 - **Bütünlüğün bozulması:** Bir **veri veya programda yetkisiz değişiklik yapılmasıdır** (veri içeriğinin değiştirilmesi, program kodunun değiştirilmesi).
 - **Kullanılabilirliğin engellenmesi:** Bir **verinin içeriğinin değiştirilerek kullanılamaz hale getirilmesidir** (Web sayfalarının içeriğinin değiştirilmesi).
 - **Servis çalınması:** **Kaynakların yetkisiz kullanılmasıdır** (Saldırgan bilgisayara bir program yükler ve dosya sunucusu yapabilir).
 - **Servis engellenmesi:** **Sistemin servis sağlayamayacak hale getirilmesidir** (Denial-of-Service (DOS) saldırıları).

21

Güvenlik problemi

- Saldırganlar genellikle başka birisi gibi davranarak (**masquerading**) sistemlere saldırırlar.
- Saldırganlar kimlik doğrulamayı kırarak (**authentication**) saldırırlar ve yetkileri olmayan işlemleri gerçekleştirirler.
- Saldırganlar gönderici ve alıcı arasındadır (**man-in-the-middle**) ve tüm veriyi ele geçirir.

Güvenlik problemi

- Bir sistemin korunması için 4 seviyeli güvenlik önlemi alınmalıdır:
 - **Physical:** Bilgisayar sistemi fiziksel olarak güvenli bir yerde bulunmalıdır ve yetkisiz erişimler engellenmelidir.
 - **Human:** Uygun kullanıcılara sisteme erişim yetkisi verilmelidir. Bu kullanıcılar sosyal mühendislik ile aldatılabilirler (phishing – şifre avcılığı).
 - **Operating system:** Sistem kendisini kasıtlı veya kasıtsız güvenlik ihlallerinden korumalıdır (DOS saldırısı, şifre çalınması).
 - **Network:** Ağ üzerinde işlem yapan sistemlere yetkisiz erişim yapılabilir veya başka kullanıcılara servis veremeyecek hale getirilir.
- Fiziksel ve insan düzeyinde güvenlik zaafiyeti varsa, alt boyutlardaki güvenlik önlemleri etkisiz kalır.
- Bir sistemin güvenliği, en zayıf noktanın güvenliği kadardır.

23

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

24

Program tehditleri

Trojan horse

- Saldırganların yaygın amacı, güvenlik ihlali oluşturmak veya bir process'in normal yaptığı işi değiştirmektir.
- Trojan horse, sistem üzerinde kötücül amaçlı çalışan kodu ifade eder.
- Spyware (casus yazılımı), Trojan atının bir varyasyonudur.
- Spyware, genellikle freeware veya shareware yazılımla yüklenir. Bazen ticari yazılımlarda spyware içerebilir.
- Spyware, kullanıcıya reklam gösterme, kullanıcı bilgilerini elde etme ve başka noktaya gönderme gibi işlevleri yapabilir.

25

Program tehditleri

Trap door

- Program tasarımcısı, kendisinin kullanabileceği bir boşluk (trap door) bırakır.
- Örneğin, belirli kullanıcı ID ve şifre bilgisi için farklı işlemler gerçekleştirilebilir.
- Compiler programı derleme sırasında executable dosya içerisine trap door oluşturabilir.
- Bu durumda, programın kaynak kodunun incelenmesi ile trap door bulunamaz.
- Compiler'ın source kodu incelenirse bulunabilir!

26

Program tehditleri

Logic bomb

- Bir program sadece bazı şartlar ortaya çıktığında güvenlik ihlali (**logic bomb**) gerçekleştirebilir.
- Bu sorunun belirlenmesi program normal şartlar altında çalışırken oldukça zordur.
- Örneğin, bazı parametreler belirlenmiş değerlere eşit olduğunda ağa uzaktan erişim açılabilir.

27

Program tehditleri

Virüsler

- Bir virüs, normal bir programın içine gizlenmiş kod parçasıdır.
- Virüsler kendilerini kopyalayabilirler ve diğer bilgisayarlara bulaşabilirler.
- Bir sistemdeki dosyaları değiştirme, bozma, kullanılamaz hale getirme, programda hataya yol açma gibi işlemleri yapabilir.
- Virüsler genellikle e-posta yoluyla bulaşmaktadır.
- Diğer bir bulaşma yolu ofis yazılımlarına ait dosyalardır.
- Bu dokümanlar makrolara sahiptir ve otomatik olarak execute edilirler.
- Aşağıda, bir Visual Basic makrosu ile hard disk formatlanmaktadır.

```
Sub AutoOpen()  
Dim oFS  
    Set oFS = CreateObject('Scripting.FileSystemObject')  
    vs = Shell('c: command.com /k format c:',vbHide)  
End Sub
```

28

Program tehditleri

Virüsler

- Virüsler çok farklı kategorilerde olabilir:
 - **File:** Standart bir file virüsü bir dosyaya kendini ekler. Host program hala çalışır durumdadır.
 - **Boot:** Bir boot virüsü sistemin boot sektörüne bulaşır ve sistem her boot edildiğinde çalışır.
 - **Macro:** Çoğu virüs düşük seviyeli dil ile yazılır (Assembly veya C). Macro virüsleri yüksek seviyeli dil ile yazılır (Visual Basic).
 - **Source code:** Kaynak kod virüsü programın kaynak kodunu virüs ekleyerek değiştirir ve kendisini yayar.
 - **Polymorphic:** Polymorphic virüsler kendilerini sürekli değiştirirler ve antivirüs yazılımlarından kurtulurlar.

29

Program tehditleri

Virüsler

- Virüsler çok farklı kategorilerde olabilir:
 - **Encrypted:** Şifrelenmiş virüsler kendileriyle birlikte şifre çözme kodunu da bulundurur. Antivirüs yazılımlardan kurtulabilirler.
 - **Tunneling:** Bir virüs antivirüs yazılımlarından kurtulmak için kendisini interrupt-handler içerisine veya cihaz sürücülerinin içerisine gizleyebilir.
 - **Multipartite:** Sistemin birden fazla kısmına (boot sektör, hafıza, dosyalar) aynı anda bulaşabilir.

30

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- **Sistem ve ağ tehditleri**
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

31

Sistem ve ağ tehditleri

- **Program tehditleri, sistemdeki koruma mekanizmasındaki bir hatayı kullanırlar.**
- **Sistem ve ağ tehditleri, servis ve ağ bağlantılarının kötü kullanımını da içerir.**
- Sistem ve ağ tehditleri, **işletim sistemi kaynaklarını ve kullanıcı dosyalarını kötüye kullanabilecek şartları oluşturur.**
- İşletim sistemleri, **başlangıçta maksimum güvenlik şartları ile kurulurlar (secure by default)**, daha sonra administrator tarafından gerekli servisler (FTP, telnet, ...) aktif yapılabilir.

32

Sistem ve ağ tehditleri

Worms

- **Worm** bir **process'tir ve kendisini çoğaltabilir.**
- **Kullandığı sistem kaynaklarını sürekli artırır** ve bir süre sonra sistem diğer process'lere servis veremez hale gelir.

Port scanning

- Port scanning bir saldırı değildir, ancak **saldırđan için sistemin zayıf noktalarının bulunmasında yardımcı olur.**
- Saldırđan açık portları belirledikten sonra, port ile ilişkili servisi kullanarak saldırı yapabilir.

33

Sistem ve ağ tehditleri

Denial of Service

- **Denial of service (DOS)** saldırısı hedef **sistemin normal servislerini sağlayamaz hale gelmesini amaçlar.**
- Sistemin normal işlemlerini kullandığı için DOS saldırısını önlemek çok zordur.
- **Distributed denial-of-service (DDOS)** saldırısı **farklı noktalardan aynı anda yapılan DOS saldırılarıdır.**
- Farklı bir DOS saldırısında ise, sistemin **birkaç yanlış authentication denemesinden sonra kullanıcıyı bloklamasını kullanır.**
- **Saldırđan tüm kullanıcı hesaplarının bloklanmasına neden olur.**

34

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- **Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı**
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

35

Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı

Şifreleme

- Kriptoloji, bir **mesajın belirli bir bilgisayar ve process tarafından oluşturulduğunu doğrular.**
- **Şifreleme (encryption), haberleşmede güvenliği sağlamak amacıyla yaygın kullanılmaktadır.**
- Şifrelemede mesajı alan kişi belirlenmiş anahtarı kullanarak orijinal mesajı elde edebilir.
- Gönderici ve alıcı arasında şifrelenmiş mesaj iletilir ve **saldırganlar orijinal mesajı elde edemezler.**
- Şifreleme eski çağlardan beri haberleşmede kullanılan yöntemdir.

36

Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı

Şifreleme

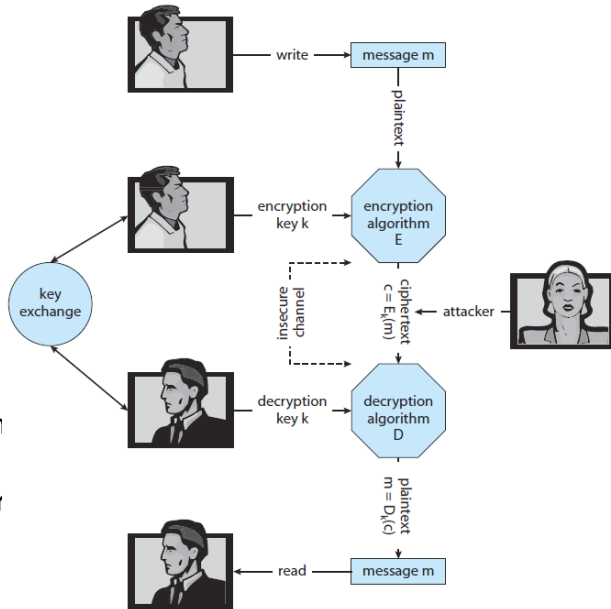
- Bir şifreleme algoritması aşağıdaki bileşenlerden oluşur:
 - Anahtar kümesi (K)
 - Mesaj kümesi (M)
 - Şifreli metin (ciphertext) kümesi (C)
 - Şifreleme fonksiyonu ($E : K \rightarrow (M \rightarrow C)$)
 - Şifre çözme fonksiyonu ($D : K \rightarrow (C \rightarrow M)$)
- Şifreleme algoritmasında, c şifreli metninden m mesajını sadece anahtara (k) sahip olan elde edebilmelidir.
- **Simetrik** ve **asimetrik** olarak iki tür şifreleme algoritması vardır.

37

Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı

Simetrik şifreleme

- Simetrik şifrelemede, **metni şifrelemek için ve şifreli metni çözmek için aynı anahtar** kullanılır.
- Bu yüzden anahtarın korunması zorunludur.
- **DES** (data-encryption standard), **3DES**, **AES** (advanced encryption standard) simetrik **blok şifreleme algoritmalarıdır**
- **RC4 stream şifreleme algoritmasıdır**.

Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı

Asimetrik şifreleme

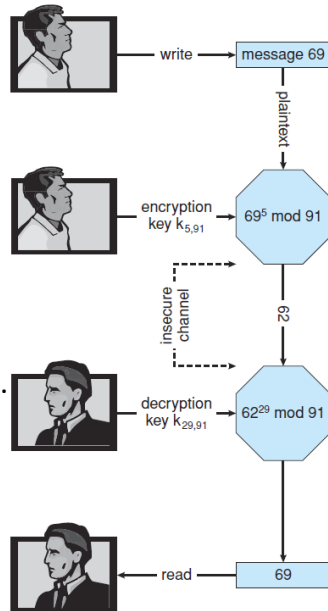
- Asimetrik şifrelemede, **metni şifrelemek için** ve **şifreli metni çözmek için ayrı anahtarlar** kullanılır.
- Anahtarlardan bir tanesi herkese açıktır (**public key**), diğeri ise sadece sahibi tarafından bilinir (**private key**).
- **RSA (Rivest, Shamir, and Adleman)** en yaygın kullanılan asimetrik şifreleme algoritmasıdır.

39

Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı

Asimetrik şifreleme

- RSA için rastgele iki asal sayı seçilir ($p = 7, q = 13$).
- $N = p * q = 7 * 13 = 91$
- $(p-1)(q-1) = 6 * 12 = 72$
- $(p-1)(q-1) = 72$ den küçük ve **aralarında asal sayı** olan k_e private key seçilir ($k_e = 5$).
- $k_e * k_d \bmod 72 = 1$ olacak k_d anahtarı hesaplanır.
- $k_d = 29$ hesaplanır.
- Public key $k_{e, N} = (5, 91)$
- Private key $k_{d, N} = (29, 91)$

Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı

Authentication

- Bir mesajı gönderebileceklerin kümesinin belirlenmesine **authentication** denir.
- Bir authentication algoritması aşağıdaki bileşenlere sahiptir:
 - Anahtar kümesi (K)
 - Mesaj kümesi (M)
 - Authenticator kümesi (A)
 - $S : K \rightarrow (M \rightarrow A)$ fonksiyonu
 - $V : K \rightarrow (M \times A \rightarrow \{true, false\})$ fonksiyonu

41

Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı

Key distribution

- Kriptocu (şifre geliştirici) ile kriptanaliz uzmanı (şifre çözücü) arasındaki en büyük mücadele **anahtarlar** üzerinedir.
- Simetrik algoritmalarda, haberleşen tarafların anahtara sahip olması zorunludur. Ancak, **diğer kişilerin anahtarı ele geçirememesi gerekir.**
- Bir kullanıcı N tane kullanıcı ile haberleşecekse, **N tane gizli anahtarı bildirmesi ve sık sık değiştirmesi gerekir.**
- Asimetrik algoritmalarda, public ve private anahtarlarında diğer kişilerin eline geçmemesi gerekir.

42

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- **Kullanıcı kimlik doğrulama**
- Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

43

Kullanıcı kimlik doğrulama

Paswords

- **İşletim sistemleri için en büyük problem kullanıcı kimlik doğrulamadır (user authentication).**
- Kullanıcı kimlik doğrulaması için **password** (şifre) kullanımı en yaygın yöntemdir.
- Her kullanıcı için tekil kullanıcı adı ve şifre ile kimlik doğrulaması yapılır.
- **Şifre kullanıcı yerine sistemdeki her nesne veya kaynak için de kullanılabilir.**
- **Her şifre için ayrı erişim yetkilendirmesi de yapılabilir.**

44

Kullanıcı kimlik doğrulama

Paswords

- **Şifre kullanımı kolay yöntemdir**, ancak şifreler tahmin edilebilir, ele geçirilebilir.
- Şifre tahmin etmek için saldırgan kullanıcı hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
- Diğer bir yöntemde ise deneme yanılma (**brute force**) ile belirlenebilir.
- Saldırgan kullanıcı sisteme girerken **gözetleyerek şifresini ele geçirebilir (shoulder surfing)**.
- Saldırgan **ağ üzerinden sızarak kullanıcı adı ve şifresini ele geçirebilir (sniff)**. Trojan horse programları ekranı capture ederek ele geçirebilir.
- **Encryption bu problemlerin çözümünde kullanılabilir.**
- Karmaşık ve uzun şifreler daha güvenlidir, ancak hatırlanması zordur.
- Biyometrik veriler de authentication için kullanılabilir.

45

Konular

- Korumanın amacı
- Korumanın temelleri
- Koruma alanı
- Erişim matrisi
- Erişim haklarının geri alınması
- Güvenlik problemi
- Program tehditleri
- Sistem ve ağ tehditleri
- Kriptolojinin güvenlik aracı olarak kullanımı
- Kullanıcı kimlik doğrulama
- **Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı**

46

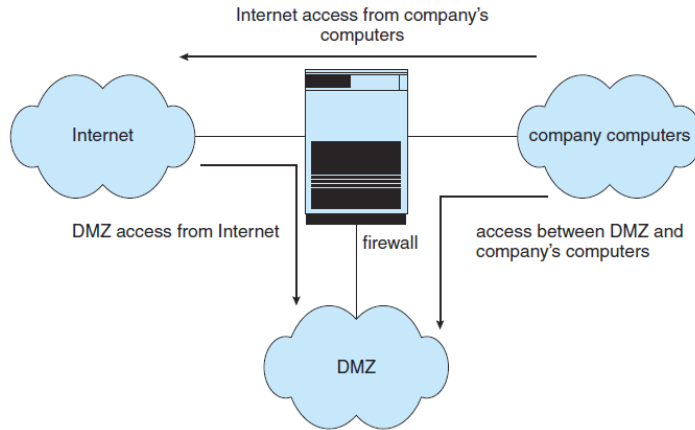
Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

- Güvenli bir bilgisayar ile güvenli olmayan ağ üzerinden işlem yapılabilir.
- Bir **firewall**, güvenli ve güvenli olmayan sistemleri arasına yer alır.
- Firewall, bir bilgisayar, bir elektronik devre veya router olabilir.
- Bir firewall, ağ üzerinden güvenli alana erişimi izler, denetler ve log kaydı tutar.
- Firewall, erişimi kaynak veya hedef adrese/port numarasına göre sınırlayabilir.
- Firewall, ağ farklı sayıda domain'e böler ve erişimi denetler.
- Genellikle, güvenli olmayan domain olarak İnternet, yarı güvenli ağ (**demilitarized zone - DMZ**) ve firma bilgisayarları olarak domain'ler oluşturulur.

47

Sistemler ve ağlar için firewall kullanımı

- Şekilde, DMZ bilgisayarlara İnternet ve şirket bilgisayarlarından erişim yapılabilir, şirket bilgisayarlarından İnternet erişimi yapılabilir.
- Firma bilgisayarlarına İnternet ve DMZ bilgisayarlardan erişim yapılamaz.

48